

Valutaunionen EMU med ”interna devalveringar” - ekonomisk tillbakagång, förmynderi och social misär

1. Pengar och banker

Pengar består inte bara av sedlar och mynt, utan pengar skapas också när banker beviljar lån och då uppstår samtidigt skulder för låntagarna och fordringar för bankerna. Sedlar och mynt svarar för drygt sex procent av de svenska pengarna, som alltså till sin huvuddel skapas elektroniskt av bankerna genom knapptryckningar, vilket är ett privilegium, för på lånen betalas ränta, grunden för bankernas vinster. Det finns alltså ett starkt incitament att öka lånegivningen särskilt sedan kredit- och valutamarknaderna avreglerades. Bonusprogram för cheferna och höga vinstkrav förstärker dock kortsiktigheten och riskerna. För om säkerheterna för lånen, t ex fastigheter och obligationer, i själva verket är osäkra till sitt värde då fortplantas skuldproblem som kan resultera i behov av avskrivningar och därmed förluster för bankerna. När vinsterna utdelas till aktieägarna och cheferna - som bonusar och inte ackumuleras i tillräcklig utsträckning till eget kapital i rörelsen blir bankerna sårbara när betydande förluster realiserar i verksamheten.

2. Fasighetsbubblor i Irland och Spanien utan självständig penningpolitik

Under uppbyggnaden av fastighetsbubblor och den ansvarslösa lånegivningen i Irland och Spanien, vilka inte hade från början problem med de offentliga finanserna, hade länderna behövt ha haft en egen penningpolitik med en mycket högre styrränta än den som rådde, nämligen Europeiska centralbankens (ECB:s) ränta, och kvantitativa restriktioner som avkyld de överhettade ekonomierna. Men med valutaunionen EMU fanns inte någon självständig penningpolitik, utan bara ECB:s centraliserade pennigpolitik som baseras på ett genomsnitt.

När fastighetsbubblorna sprack, tornade förlusterna upp sig i de tidigare vinstrika bankerna och de utländska investerarna drog sig tillbaka. Regeringen på Irland valde att pumpa in skattebetalarnas pengar och skuldsatte staten ytterligare lånevägen för att hålla bankerna flytande och på så vis hölls bankernas ägare under armarna med påföljd att skattebetalarna fick problem med både de offentliga finanserna och statsskulden. Den förda politiken blev ohållbar. Statens budget gick med stora underskott och kunde inte finansiera räntorna på lånen och staten förlorade sin kreditvärdighet med påföljd att det i praktiken blev omöjligt att ta upp nya lån på finansmarknaderna för att finansiera också räntor och amorteringar på gamla lån.

”Irland hade i mitten av 2000-talet en låg statsskuld. De offentliga finanserna såg ut att vara i god form. ... Men när krisen var ett faktum blev hålen i statsbudgeten stora. 2010 var underskotten runt 30 procent av BNP. 20 procent kom från bankerna men 10 procent kom från lågkonjunkturen.”
SvD 27/6 -13 (uppgifter från Irlands vice riksbankschef Stefan Gerlach)

Statsskulden hade skenat i väg. I stället för att ställa in betalningarna och skriva ned statsskulden och låta banker och andra finansinstitut ta sitt ansvar och återinföra en egen rörlig valuta som skulle falla kraftigt i värde och genast återställa kokurrenskraften, bad den irländska regeringen om ”nödlån” och euroländerna gav år 2010 i strid med EU:s fördrag lån på 85 miljarder euro som betalas ut i etapper efter godkännande från Bryssel och diktat om åtstramningar. ”I gengäld tvingades Irland till stora nedskärningar på offentlig verksamhet som skola, sjukvården och social välfärd.

Den katolska hjälporganisationen Caritas rapporterar om soppkösköer, om irländare som inte har råd med mediciner och om ensamstående mödrar som försörjs av sina pensionerade föräldrar.

Men med minskade utgifter för staten så pekar de officiella, ekonomiska kurvorna paradoxalt uppåt. Kistorna fylls igen.” SvD 18/5 -13

Men statsskulden är 120 procent, 14,1 procent är arbetslösa och ungdomsarbetslösheten är 30,3 procent. Hittills har 80 000 unga lämnat landet för att söka jobb utomlands. SvD 18/5 -13

EU:s lån till Irland, Grekland och Portugal har i huvudsak gått till att betala räntor och förnya lån på statsskulden och på så vis hålla finanssektorn under armarna.

3. Depreciering av en egen valuta resp. ”intern devalvering” under euron - konkurrenskraft och sociala följder

Länderna i valutaunionen EMU kan inte omedelbart återställa konkurrenskraften genom egna, rörliga som faller i värde (deprecierar) och i motsvarande mån förbilligar deras export av varor och tjänster för utlandet samt den utländska turismen, eftersom de nationella valutorna har ersatts av euron.

I euroländerna söker man återställa konkurrenskraften genom ”interna devalveringar”, dvs kostnadsänkningar genom sänkta löner och avskedanden, och åtstramningar av statsbudgetarna genom nedskärningar och skattehöjningar som slagit hårt på efterfrågan i en situation då den privata sektorn drar ned med påföljd av ekonomisk tillbakagång (recession) och stagnation. Tusentals företag har gått omkull eller fått inskränka. Massarbetslösheten har brett ut sig. Ungdomsarbetslösheten i Grekland är 60 procent. Det är ohållbart.

”**Eurokrisen** är nu inne på sitt sjätte år och fortfarande är ekonomierna i krisdrabbade Sydeuropa i fritt fall. Internationella valutafonden räknar i sin senaste prognos med att Greklands BNP i år krymper med 4,2 procent efter en minskning med 6,4 procent 2012. Italien backar i år 1,8 procent, Portugal 2,3 procent och Spanien 1,6 procent.

Först nästa år vänder det försiktigt uppåt, med 0,7 procent i Italien och med 0,6 procent i Grekland och Portugal. Spanien går däremot mot nolltillväxt.” SvD 17/7 -13

De två alternativen en självständig penning- och valutapolitik med en egen, rörlig valuta och valuta EMU:s centraliserade penningpolitik och gemensam valuta, euron med alternativet ”interna devalveringar” skiljer sig väsentligt åt fördelningsmässigt när det gäller vilka som får bära bördorna och som drabbas värst.

Drivs de interna devalveringarna tillräckligt många år med lönesänkningar, avskedanden och nedskärningar av välfärden visar en krympande statlig budget ett s k primärt budgetöverskott före betalningen av räntorna på statsskulden och konkurrenskraften ökar. Men det sociala priset tycker de flesta är för högt och problemet med de orimliga statsskulderna och åtföljande räntor som växt genom euroländernas s k nödlån och förvärrat eurokrisen kan inte lösas inom rimlig tid. Det verkar som om banden mellan bankerna och ledande företrädare för Tyskland och Frankrike är för starka för en snar lösning.

”Grekland redovisar för första gången på tio år ett primärt budgetöverskott (exklusive räntebetalningar) och Portugal har klarat av två tredjedelar av den utlovade konsolideringen. Även konkurrenskraften ökar markant. I Grekland har arbetskraftskostnaderna i industrin minskat med 6

procent. Sedan fjärde kvartalet 2012 ökar exporten.” SvD 17/7 -13

Skillnaden mellan de båda alternativen har beskrivits av Jean Pisani-Ferry, professor i nationalekonomi, i en kolumn: ”Den ekonomiska anpassningen går oundvikligen långsammare inom en valutaunion än i länder med egen valuta, eftersom priserna förändras långsammare än växelkursen även i mycket flexibla ekonomier. Därför tar det längre tid att få fram samma resultat och länderna måste få intensivvård längre – och till högre kostnader.

Tre år senare är resultaten blandade. Arbetslösheten har ökat mycket mer än väntat och de sociala påfrestningarna märks tydligt. Det finns en ljuspunkt: Irland, som kommer att hämta sig från en exceptionellt svår finanskris. Men det finns också ett mörkt hörn: Grekland, där BNP har krympt med 20 procent sedan 2009 och kvoten mellan statsskuld och BNP nu är högre än väntat då programmet inleddes, trots den minskning av skulden som förhandlades fram med privata långgivare i februari 2012. Det beror inte på att man gjort för lite åtstramningar. Tvärtom har de grekiska myndigheterna gjort mer än som var planerat på denna front. Men fallet i BNP har lett till en stigande skuldkvot som drivit in landet i en recessionsspiral, medan kontraktionen tvingar fram fler budgetnedskärningar.” DN 3/6 -13

Det hör till saken, som tidigare berörts på vår hemsida www.nejtilleu.se/botkyrka , nämligen att euroländerna kompenserade långgivarna totalt mer än värdet av den nedskrivning av den grekiska statsskulden som gjordes i februari 2012.

När Lars Camfors, professor i nationalekonomi, behandlade eurokrisen i en kolumn förutsätter han bara att euroländerna bibehåller euron som valuta i sitt resonemang om det bästa alternativet, vilket är ensidigt. Jean Pisani-Ferrys analys ovan är mer heltäckande.

När det gäller den dikterade åtstramningspolitiken för eurokrisländerna tycker Calmfors att den ”fungerar rent tekniskt” och om den ”drivs vidare och får verka nog länge” kommer den att vända statsskuldutvecklingen. ”Problemet är i stället de stora uppoffringarna för medborgarna i form av lägre välfärd och högre arbetslöshet. Det betyder stora risker för så kraftiga politiska reaktioner – av det slag som vi nu ser i Grekland och Portugal – att strategin inte kan fullföljas. I så fall blir eurokrisen akut igen. Då ställs övriga euroländer inför valet mellan tre alternativ:

1. Att omedelbart avbryta stödlånen från räddningsfonderna och låta ECB stödköpa krisländernas statspapper.
2. Att skjuta problemen framför sig genom fortsatta lån.
3. Att omedelbart skriva ner krisländernas statsskulder.

Det första alternativet skulle direkt leda till statsbankrutten i krisländerna med åtföljande stora kapitalförluster för deras banker som har stora innehav av de egna ländernas statspapper. Bankerna skulle då antagligen rekapitaliseras genom att krisländerna börjar 'trycka pengar.'. De måste i så fall överge euron och återinföra egna valutor. Det skulle sannolikt skapa svårhanterliga förväntningar om ett sammanbrott för hela eurosamarbetet.” DN 6/8 -13

Det borde ha påpekats, att det första alternativet innebär en återgång till förenlighet med EU:s fördrag och borde således ha prioritet. Stödlånen är oförenliga med EU:s fördrag, vilket har berörts många gånger på vår hemsida.

Det kan nämnas, att ECB:chefen Mario Draghis omstridda program för obegränsade köp av obligationer, OMT inledde den tyska författningsdomstolen den 11 juni en prövning om. SvD 12/6 -13 , DN 11/6 -13

I sin kommentar över det första alternativet fastnar Calmfors i valutaunionen och ser inte möjligheterna i ett längre perspektiv med ett sammanbrott för hela eurosamarbetet inte bara för medborgarna som fått lägre välfärd och högre arbetslöshet utan också för hela världsekonomin som drabbats av spridningeffekterna på efterfrågan från de de samtidiga åtstramningarna i EU enligt stabilitetspakten.

4. Skriv ned eurokrisländernas statsskulder omedelbart

Men det är bra, att Calmfors ställt sig bakom kravet ”att omedelbart skriva ner krisländernas statsskulder, så att kraven på finanspolitiska åtstramningar minskar.”

Som framgått av artiklarna på vår hemsida förordades där från början betalningsinställelse, nedskrivning av statsskulden och återgång till egna valutor och kritiserades ”nödlånen” till Grekland som utställdes av euroländerna och stödköpen av riskfyllda statsobligationer som inleddes av ECB 2010 - både av konstitutionella och ekonomiska skäl. ”Nödlånen” och stödköpen av riskfyllda statsobligationer byggde på skuldbergen och de ohållbara räntebördorna.

Statsskulderna exploderade. ”Greklands ekonomi har krympt med 22 procent, statsskulden ligger på 190 procent av BNP och arbetslösheten på 27 procent.” SvD 9/6 -13

Barry Eichengreen, ekonomiprofessor, skrev i en kolumn om eurokris hanteringen första halvåret 2010: ”då finansmarknaderna stängdes för Grekland, stod det klart att budgetunderskottet inte var hanterbart. Statsskulden borde ha skrivits ned omedelbart.” DN 17/6 -13

Av kolumnen framgår, att Internationella valutafonden, IMF nu i sin officiella utvärdering av kris hanteringen medger ”att en skuldsanering borde ha gjorts tidigare. Men det ansåg man inte då. Under Dominique Strauss-Kahns ledning var fonden förslavad under Frankrikes och Tysklands regeringar, som behållit sig skuldsanering.

EU-kommissionen har avvisat IMF:s syndabekännelse. Den är fullt upptagen med tillståndet i de franska och tyska bankerna och fortsätter att hävda att det var rätt att vänta med skuldsaneringen. Den ångrar inte att den var med om att kasta Grekland åt vargarna.

Inför ett sådant motstånd skulle den grekiska regeringen ha behövt agera på egen hand. Nu vet vi att att den borde ha gjort det. Den borde ha tillkännagett sitt beslut att skriva ned skulderna som ett fullbordat faktum.” DN 17/6 -13

Som den tidigare presidenten Nicolas Sarkozy sa var det inte för Greklands skull som ”nödlånen” ställdes ut utan för eurons skull. Rättare sagt: för bankernas skull. Såväl ”räddningsfonderna” som ECB har stora innehav av riskfyllda statsobligationer. ECB har också genom stödköp av riskfyllda statsobligationer direkt från bankerna samlat på sig ”Svarte Petter” och bankerna har i motsvarande mån kommit undan.

Det är fortfarande det ledande landet i EU, Tyskland som hindrar skuldnedskrivningar och ser till att långivarna, banker och andra finansinstitut, kommer undan.

Att bankchefer som SE-bankens Annika Falkengren vill ge mer makt åt Tyskland /SvD 13/7 -13/ hör till bilden.

Skriv ned eurokrisländernas statsskulder omedelbart !

5. Fattigdomen och misstroendet mot EU

I stället för statsskuldnedskrivningar i Grekland och andra eurokrisländer spädde skulderna på med ”nödlånen” och diktat utgick från EU om svältkurer genom de sk sk interna devalveringarna. I spåren har fattigdomen brett ut sig i en omfattning i Grekland, Portugal, Spanien och Irland som bara kan jämföras med 30-talsdepressionen. På vår hemsida har fattigdomen där berörts tidigare.

Eurozonens tredje största ekonomi Italien har också drabbats av den ekonomiska tillbakagången. ”Fattigdomen ökar i Italien, visar en färsk rapport från landets statistikmyndighet Istat. Miljoner människor har inte råd med tillräcklig uppvärmning av sina hem och antalet fattiga har fördubblats under de senaste två åren. ... TT” SvD 23/5 -13

Det är inte konstigt att den senaste opinionsundersökningen om EU-medborgarnas inställning till EU inte visar ”ökad optimism” som EU-kommissionen hävdar i ett pressmeddelande.

”Den som studerar tabellerna ser något helt annat. 60 procent av de tillfrågade har inget förtroende för EU – jämfört med 32 procent 2007.

I flera krisländer är förtroendet ännu lägre: 80 procent av de tillfrågade i Grekland misstror EU och hela 83 procent i Cypern. Bryssels skönmålning är också ett tecken på unionens kris.” DN 27/7 -13

6. IMF:s nya prognos för världsekonomin

Internationella valutafonden (IMF) skrev i juli ned sin prognos för den globala BNP-tillväxten, därför att den har växt långsammare än väntat. ”IMF spår en tillväxt på 3,1 procent i år och 3,8 procent 2014. ...

I april räknade IMF med en global tillväxt på 3,3 procent 2013 och 4,0 procent 2014. Organisationen ser fortsatta nedåtrisker och pekar bland annat på en mer uttalad recession i euroområdet och en svagare utveckling i USA jämfört med vad man trott tidigare.

IMF skriver att 'gamla risker kvarstår medan nya risker tillkommit' där organisationen framför allt pekar på en inbromsning i utvecklingsekonomiernas tillväxttakt.” Flera av världens råvaruexporterande länder kommer fortsättningsvis att påverkas av lägre råvarupriser. SvD 10/7 -13

”**Under juni månad** syntes de största utflödena av kapital hittills ur aktiefonder på tillväxtmarknader. 20 miljarder dollar togs ut globalt, mer än under finanskrisen.” DN 17/7 -13

I sin kvartalsrapport skriver världens största ståltillverkare Arcelor Mittal, ”Efterfrågan svagare än väntat, råvarupriserna är lägre” och prognosen för helårsresultatet skrivs ned. SvD 5/8 -13 Det är ett dåligt tecken.

”För euroområdet räknar IMF med fortsatt recession under 2013, med en tillväxt på -0,6 procent i år , vilket är lägre än i aprilprognosen. 2014 bedöms tillväxten öka med 0,9 procent.” SvD 10/7 -13

Som tidigare påpekats är IMF:s tillväxtprognos för 2013 för eurokrisländerna : Grekland -4,2 procent, Portugal -2,3 procent, Spanien -1,6 procent och Italien – 1,8 procent. SvD 17/7 -13

Den svaga ekonomiska utvecklingen i eurozonen hämmar utvecklingen i resten av världen.

7. Avslutning

Valutaunionen EMU med sina ”interna devalveringar” har nu prövats vid ekonomiskt oväder och de ekonomiska och sociala följderna förskräcker de flesta liksom förmynderiet. Det är dags upplösa valutaunionen EMU.

Kaj Lidén
ordf, Folkrörelsen Nej till EU – Botkyrka
www.nejtill.eu.se/botkyrka